

Tått

Mer om de preverbala adverbialens syntax, semantik och prosodi

Björn Lundquist

Denna tåt följer upp en tidigare artikel och en tåt i NLT om de så kallade preverbala adverbialen i skandinaviskan: Brandtler & Håkansson (2017) och Julien (2018). Jag kommer att peka ut några semantiska, syntaktiska och prosodiska egenskaper hos de preverbala adverbialen som de ovan nämnda författarna missar, och som varje lyckad analys av fenomenet måste ta i aktning. Två slutsatser vågar jag dra ur min korta undersökning av fenomenet: (1) de preverbala adverbialen är inte nödvändigtvis en enhetlig klass, utan snarare rör det sig om en klass med klart verb-modifierande adverbial, med *bokstavligen*, *nästän* och *mer än* som typiska medlemmar, och en mindre klass satsmodifierande adverbial med *bara*, *rätt och slätt* och *helt enkelt* som typiska medlemmar, och (2); V3-ordföljden uppstår mest troligt som ett resultat av en frasflyttning (se t.ex. Nilsen 2003 och Wiklund et al. 2007), där adverbialet och verbet bildar en enhet i verbfrasen innan flytt till "V2"-position.

Nyckelord: V2, syntax, semantik, prosodi, variation, frasflyttning

1 Inledning

I de skandinaviska språken står som bekant ett finit verb på andra plats i en deklarativ huvudsats. Det finns dock vissa adverbial, så kallade preverbala adverbial, som kan stå mellan ett satsinitialt led och det finita verbet, t.ex. *bokstavligen* och *nästän* i följande mening: *Jag bokstavligen sprang ut och dom gav mig grimmskaftet och jag nästän slängde mig runt hans hals och grät floder i hans fluffiga man* (Korp, Bloggmix 2005, om möte med häst). Detta fenomen har fått förvånansvärt lite utrymme i den germanska V2-forskningen, och så vitt jag vet finns det inget större verk som ger en översikt över de pre-

verbala adverbialens syntax och semantik i skandinaviskan, eller deras motsvarigheter i andra V2-språk (men se Wijk-Andersson 1991, Egerland 1998 och Nilsen 2003 för diskussion av några aspekter av de preverbala adverbialen). I denna tåt kommer jag visa att en bättre förståelse av de preverbala adverbialens syntax, semantik och prosodi kan avslöja mycket om V2 som fenomen. Jag kommer att ta Juliens (2018) och Brandtler & Håkanssons (2017) artiklar som utgångspunkt för min diskussion, och peka ut några svagheter i deras analyser. Istället för att föreslå en slutgiltig analys av fenomenet, kommer jag att peka ut semantiska, syntaktiska och prosodiska egenskaper hos preverbala adverbial som varje lyckad analys av fenomenet måste ta hänsyn till.

Nedan kommer jag först gå igenom syntaktiska och semantiska problem i Juliens och Brandtler & Håkanssons analyser (avsnitt 2 och 3), och utifrån dessa problem karakterisera de viktigaste semantiska, syntaktiska och prosodiska egenskaperna hos de relevanta V3-satserna (avsnitt 4). Därefter kommer jag att diskutera huruvida adjungering av adverbialen sker före eller efter verbflytt, och vad detta har för konsekvenser för vår förståelse av V2 som fenomen (avsnitt 5). Avslutningen fokuserar på de problem och frågetecken som fortfarande kvarstår.

2 Problem med syntaxen

Brandtler och Håkansson (2017, förkortat B&H nedan) föreslår att de preverbala adverbialen inte är fraser, utan syntaktiska huvuden. Detta ges som förklaring till (a) varför vi får V3 i satser som (1), och (b) varför adverbialen inte kan stå ensamma i fundamentet (2):

- (1) Tyskland bokstavligen krossade Sverige i kvartsfinalen.
- (2) *Bokstavligen krossade Tyskland Sverige i kvartsfinalen.

Julien pekar ut några problem med denna analys. Det främsta problemet är att många av dessa adverbial inte ser ut som huvuden, utan mer som typiska fraser. Detta gäller framförallt komplexa adverbial som *rätt och slätt* och *mer än*. Julien menar vidare att huvudanalysen skulle ge upphov till brott mot huvudflyttningens principer: verbet ska inte kunna flytta över fonologiskt realiserade huvuden i dess projektlinje. Dessa adverbial kan dock stå antingen före eller efter verbet, vilket tyder på att verbet kan flytta över de "preverbala adverbialen", se exempel (3-4) från Julien (2018):

- (3) De gjorde rett og slett bare et nytt forsøk.
- (4) De rett og slett bara gjorde et nytt forsøk.

Det är dock två problem med Juliens argumentation: (1) adverbet i fråga kan modifiera både verbfraser och andra fraser, inklusive nominalfraser och andra adverb. Det är därför möjligt att adverbialen i (3) direkt modifierar objektet, och inte verbet eller satsen. (2) Adverbialen är inte nödvändigtvis huvuden i verbets projektionslinje, utan kan adjungeras direkt till verbhuvudet, i likhet med verbala sammansättningar av typen *små-springa* och *åter-erövra*. Jag återkommer till både dessa punkterna nedan. Det finns dock en del frågetecken runt B&Hs analys (i tillägg till problemet att de komplexa adverbialen inte ser ut som syntaktiska huvuden). För det första förutsätter den att endast fraser och inte huvuden kan stå i fundamentet. Detta är trots allt inte helt självklart. Det faktum att vi sällan ser huvuden i fundamentet kan ju bero på oberoende begränsningar av huvudflytt (se ovan). Vidare finner vi element som lätta pronomen och partiklar i fundamentet, och dessa räknas åtminstone i vissa analyser som huvuden (*Det tror jag inte, Upp kastade hon honom i luften*). Ett mer intressant problem är den tvärspråkliga variationen. V3-adverb verkar finnas i alla skandinaviska språk (V2 med VO-ordföljd), men inte i de västgermanska V2-språken (V2 med OV). Är detta en rent lexikal skillnad mellan språkgrupperna, eller är det större syntaktisk skillnad? Brandtlers och Håkansson's analys pekar på en lexikal skillnad: de skandinaviska språken råkar ha en kategori adverbiala huvuden som adjungeras direkt till verb, medan dessa saknas i OV-språken. Jag kommer nedan att argumentera för att skillnaden mellan OV- och VO-språken med största sannolikhet är syntaktiska snarare än lexikala.

Julien menar istället att orsaken till att preverbala adverbial passar dåligt ensamma i fundamentet har en informationsstrukturell grund. Fundamentet är i regel ett känt eller ett nytt tema, eller ett kontrastivt led (Eide 2011). De preverbala adverbialen sällan är tematiska eller kontrastiva och förväntas därför inte kunna stå som fundament. Julien pekar själv ut ett möjligt problem med denna analys, nämligen att expletiver kan stå i fundamentet, och de är varken tematiska eller kontrastiva. Problemet är dock mer allmänt än så: adverbial som varken är kontrastiva eller tematiska kan vanligtvis oproblemiskt stå i fundamentet, och detta gäller både sättsadverbial (5) och satsadverbial (6):

- (5) Jag tittade upp mot himlen. Långsamt flöt små fluffiga moln runt uppe i det blå.

- (6) Kalle såg sliten ut på jobbet idag. Förmodligen hade han varit ute och festat igår.

En rent informationsstrukturell förklaring till frånvaron av ensamma preverbala adverbial i fundamentet verkar alltså problematisk. Julien tar i sin analys utgångspunkt i en expanderad vänsterperiferi (Rizzi 1997, Eide 2011, Julien 2015). Här finns flera syntaktiska positioner tillgängliga till vänster om den typiska platsen för det finita verbet (se exempel 40 i Juliens artikel 2018 för full struktur). I Juliens analys placeras preverbala adverbial i SpecForceP, medan det satsinitiala elementet placeras i en högre Topik-fras. Verb i V2-ställning placeras i Force°. Det finns alltså ingen generell V2-regel i detta system, utan V2 uppstår som en konsekvens av att verbet står i Force, och något måste stå i specificeraren i Topic-frasen (eller möjligtvis Force-frasen). Det finns vissa uppenbara problem med denna analys. Först, som Julien visar, så kan V3-adverbial förekomma i frågor med frågeord (exempel 28 a-b från Julien):

- (7) Hvorfor bare står dere og ser på?
 (8) Og hvem formelig snubler vi over i parken?

Dessa frågeord kan knappast antas stå i (Spec)TopP, utan bör snarare stå i ForceP, vilket inte lämnar någon plats för de preverbala adverbialen. Det är inte heller uppenbart utifrån Juliens analys varför endast de så kallade preverbala adverbialen kan stå i SpecForceP i tillfällen då också topikfrasen är fylld. Varför ser vi inte mer V3, t.ex. i huvudsatser med andra kontrastiva adverb (**Kalle han aldrig kysste Lisa*)? (se Eide 2011 för diskussion av dessa frågor.)

3 Problem med semantiken

Både B&H och Julien föreslår semantiska begränsningar på en syntaktiskt sett hög nivå. I B&Hs analys ligger de semantiska begränsningarna på satsnivån: preverbala adverbial är tillåtna när det råder en motsättning mellan vad som hävdas och vad som presupponeras (se Julien för kritik av detta förslag). Julien föreslår att de relevanta adverbialen måste modifiera “den propositionella kärnan”, i vilken påståendet minus rent grammatiska element och talarens hållning ingår. Nedan kommer jag att visa att inget av dessa två förslag kan redogöra för begränsningarna för preverbala adverbial. Som vi kommer att se, modifierar de flesta av de preverbala adverbialen endast själva verbet, och kan inte ha räckvidd över objekt och subjekt. Dock skiljer sig de olika adverbien här, och det är

inte uppenbart att det finns en gemensam analys för samtliga V3-adverb.¹ En bra utgångspunkt för att visa svagheter i de tidigare analyserna är adverbialet *mer än*. Jämför följande två meningar:

- (9) Företaget (mer än) fördubblade sin vinst förra året.
- (10) Företaget (*mer än) ökade sin vinst med 100% förra året.

Den propositionella kärnan i (9) och (10) är identisk: Företaget fördubblade sin vinst. Förhållandet mellan presupposition och yttrande bör också vara identisk i (9) och (10). Alltså, enligt både B&Hs och Juliens analys borde 9 och 10 vara lika välformade, vilket inte stämmer. Notera att *mer än* skiljer sig från andra adverb i att det måste stå direkt framför elementet det modifierar (se Haider 1997 och Vikner 2001). Jämför (11-12) med (13):

- (11) *Företaget har mer än ökat sin vinst med 100%.
- (12) Företaget har ökat sin vinst med mer än 100%.
- (13) Företaget har nästan/bara/inte ökat sin vinst med 100%.

Så åtminstone för adverbialet *mer än* är det rimligt att sluta sig till att det endast modifierar det direkt efterföljande ledet, vilket i V3-satserna är verbet. Varken i (9) eller i (12) har vi några skäl att anta att *mer än* på något sätt modifierar eller uttrycker satsens sanningshalt. Snarare modifierar *mer än* det lexikala innehållet i det efterföljande ordet. Det efterföljande ordet kan vara av flera olika kategorier, men det bör ha en klart modifierbar grad-komponent, t.ex. *mer än full* (adj.), *mer än 100* (räkneord), *mer än halvera* (verb) (se B&H för samma observation). Jag vill hävda att detta, dvs att adverbialet modifierar det lexikala innehållet i det efterföljande ordet och inte satsens sanningshalt, är sant för merparten av de preverbala adverbialen, möjligtvis med undantag för de mer flexibla fokuserande adverbialen som *bara*, *helt enkelt* och *rätt och slätt*.

1. B&H exkluderar adverbena *typ* och *kanske* ur diskussionen då de uppenbart har andra syntaktiska egenskaper än de övriga preverbala adverbialen, men det är möjligt att adverbet *bara/ba* bör behandlas separat också med tanke på hur många funktioner det har.

4 Semantik, prosodi och olika klasser av preverbala adverbial

Som vi såg ovan är *mer än* en bra utgångspunkt för att förstå de preverbala adverbialens semantik, eftersom detta adverbial inte kan uppträda i mittfältet som andra adverb kan (se 11). Som vi såg i exempel (13) kan adverbet *nästan* placeras mer fritt i förhållande till det modifierade/fokuserade elementet. Dock visar det sig att också *nästan* endast kan modifiera verbet när det står preverbalt. Jämför först (14) och (15), där *nästan* står före verbet i en bisats:

(14) Kalle sa att han nästan grät när han såg resultatet.

(15) Kalle sa att han nästan läste 200 sidor igår.

I både (14) och (15) kan vi säga att *nästan* modifierar den propositionella kärnan, eller att det uttrycker en motsättning mellan presupposition och yttrande (*Kalle var nära att läsa 200 sidor – Kalle läste inte 200 sidor*). Bisatserna i (14-15) bör därför fungera lika bra i huvudsatser med V3-ordföljd enligt Juliens och B&Hs analyser, vilket dock inte stämmer:

(16) Kalle nästan grät när han såg resultatet.

(17) *Kalle nästan läste 200 sidor igår.

(17) är dålig av det enkla skälet att *nästan* inte modifierar verbet. Notera att ett verb som *läsa* i princip kan modifieras av *nästan*, men endast då någon utför en handling som nästan kan kvalificeras som att läsa. Tänk till exempel ett barn som inte lärt sig läsa än som går igenom en läsebok och låtsas läsa rader som hon har memorerat (“far är rar – mor ror”). En dag noterar en av föräldrarna att barnet faktiskt verkar lägga märke till de individuella bokstäverna, och stavat sig igenom raderna. Yttrandet “hon nästan läste de två raderna idag” är då helt OK. För att det preverbala *nästan* ska fungera krävs alltså att en handling utförs (eller att ett tillstånd håller), och den handlingen kvalificerar nästan som en händelse som kan benämnas av det efterföljande verbet. Detta kan tydligt ses klart i kontrasten mellan (18) och (19):

(18) Sara nästan skrek ut svaret.

(19) Sara skrek nästan ut svaret.

(18) är endast sann i kontext där Sara avslöjar svaret på ett sätt som nästan kvalificeras som “att skrika”. (19) kan vara sann i kontext där Sara inte avslöjar svaret alls; antingen skriker hon något som är likt svaret (*bil* istället för *pil*) eller

på annat sätt är nära att skrika ut svaret.² *Nästan* kan alltså endast modifiera det direkt efterföljande verbet när det står preverbalt, medan det är mer flexibelt i en mittfältställning. Tryck måste i de preverbala fallen också ligga på verbet (20), eller möjligtvis på en partikel som står direkt efter verbet (21).

(20) Kalle nästan SVIMMA(de) när han kom hem igår.

(21) Kalle nästan tuppa(de) AV när han kom hem igår.

Det preverbala *nästan* bildar en prosodisk enhet med predikatet, som rent prosodiskt liknar andra prosodiska enheter med tryck på frasens högra led, som partikelverb (23) och lexikaliserade fraser (24). Dessa analyseras i Myrberg & Riad (2015) som maximala prosodiska ord med betoning på det högra ledet (i motsats till vanliga sammansättningar där betoningen ligger på det vänstra ledet). Det vänstra ledet deaccentueras i dessa fall, vilket i exempel (22-24) leder till att accent två-orden "nästan", "bryta" och "röda" samtliga tappar sin accent.

(22) Han [nästan RAMLA] när han kom hem.

(23) Han kommer att [bryta SAMMAN] när han kommer hem.

(24) De rullade ut [röda MATTAN] när han kom hem.

Notera att det preverbala *nästan* närmast är omöjligt i satser där den prosodiska frasen blir för lång, som i (26), där ett subjekt placeras mellan verb och partikel. Jämför med (25) som semantiskt är identisk med 26, men saknar partikel:

(25) Igår [nästan SVIMMA(de)] Kalle när han kom hem.

(26) ??Igår [nästan tuppa(de) Kalle AV] när han kom hem.

Både semantiskt och prosodiskt uppträder de flesta preverbala adverbialen precis som *nästan*, och de har följande egenskaper: (1) de bildar en prosodisk fras med verbet (plus partikel) med tryck på predikatet, liknande ett maximalt prosodiskt ord, och (2) de modifierar verb-handlingen direkt. Adverbial som upp-

2. Egerland (1998) diskuterar också liknande fall, och beskriver skillnaden i tolkning som en skillnad i modalitet och aspekt/tempus. I exempel som (18) är *nästan* epistemiskt enligt Egerland, medan det är prospektivt i (19). Det finns åtskilliga problem med denna analys, som jag inte kan gå in på här av utrymmesskäl. (Notera att det inte finns någon epistemisk modalitet i (18): talaren uttrycker klart att Sara *nästan skrek* ut svaret.)

träder på detta sätt är *mer än, så gott som, bokstavligen, formligen* och *mer eller mindre*. Julien hävdar att dessa adverbial uttrycker i vilken grad propositionen är sann. I motsats till detta menar jag att de specificerar förhållandet mellan det lexikala verbet och satsen handling (eller tillstånd).

Andra potentiellt preverbala adverb som *bara, rätt och slätt* och *helt enkelt* uppträder annorlunda. Med dessa adverbial behöver inte verbet ha tryck (se Engdahl 1998), och hela satsen verkar kunna stå i fokus. Inte heller verkar det som att adverbialet och verbet/komplementet i dessa fall bildar ett maximalt prosodiskt ord. Både adverbialet och verb/verbfras kan ha en egen accent, och prosodiskt är de naturliga med en liten paus mellan adverbet och verbet:³

- (27) Kalle rätt och slätt läste 200 sidor igår.
- (28) Igår helt enkelt tuppa(de) Kalle AV när han kom hem.
- (29) Kalle bara gjorde allt möjligt för att få uppmärksamhet.
- (30) Han helt enkelt satte sig ner med sin gitarr och började sjunga.

Det är inte uppenbart hur man bäst ska karakterisera semantiken till de preverbala adverbialen i (27-30), men klart är att de inte modifierar verbets kärna. De verkar snarare ha en mer talarorienterad semantik, och uttrycker att den följande satsen är anmärkningsvärd (se Svensson 2009). Det är möjligt att Brandtler och Håkansson's semantik stämmer bra för denna grupp av preverbala adverbial. Syntaktiskt sett är det möjligt att analysera dem som parentetiska inskott, liknande "Han (tror jag) kommer nog på festen".

I Juliens artikel är det just de norska adverbialen *bare* och *rett og slett* som står i fokus. Ett av Juliens argument för att de preverbala adverbialen i allmänhet modifierar satsens propositionella kärna är att de inte kan stå före talarorienterade adverb som *lyckligtvis* och *självklart*, som enligt Juliens definition inte kan vara del av den propositionella kärnan, se exempel (31) från Julien och den svenska motsvarigheten i (32):

- (31) *De rett og slett bare gjorde sjølsagt et nytt forsøk.
- (32) ??De rätt och slätt bara gjorde självklart/lyckligtvis ett nytt försök.

3. Ett antal svenska informanter har påpekat att *rätt och slätt* är markerat som V3-adverbial. Det är uppenbart att detta adverbial används mer i norskan än i svenskan, både preverbalt och i andra positioner. Dock finner man exempel med *rätt och slätt* i t.ex. bloggmix-korpusen, där *rätt och slätt* står preverbalt, utan att det bildar en prosodisk enhet med det efterföljande verbet: *Hon rätt och slätt skrev in båda tjejerna på mitt förstaval, och så var det inget mer med det* (Bloggmix 2011).

Om adverbial som *nästän* och *mer än* modifierar verbets lexikala kärna, så bör de inte interagera med satsadverbial. Såvitt jag kan se så stämmer detta. I (33-34) påverkas inte meningarnas acceptabilitet nämnvärt av de preverbala adverbialen:

- (33) Första året var vinsten så liten att de funderade på att lägga ner hela verksamhet, men året efteråt (mer än/nästän) fördubblade dom lyckligtvis vinsten, så de bestämde sig för att fortsätta några år till.
- (34) I år (mer än) fördubblar vi självklart vinsten! (sagt av optimistisk företagsledare)

Ett adverb i mittfältet kan dock ge upphov till prosodiskt avvikande satser om verbet är komplext som i (38) (jfr. subjektet i exempel (26)). Detta säger dock ingenting om syntaktiska eller semantiska begränsningar på kombinationer av preverbala adverbial och satsadverbial:⁴

- (35) Han svimmade alltid när han såg blod på film.
- (36) Han tuppade alltid av när han såg blod på film.
- (37) Han nästan SVIMMA(de) alltid när han såg blod på film.
- (38) ??Han nästan tuppa(de) alltid AV när han såg blod på film.

Det är fortfarande oklart varför (31-32) är markerade, d.v.s. varför *bare* och *rett og slett* svårligen kan placeras framför ett talarorienterat adverb. Det är möjligt Julien är inne på rätt spår, men det finns andra möjligheter, t.ex. att de relevanta preverbala adverbialen precis som *helidgvis* och *sjölsagt* är talarorienterade, och då antingen har oförenliga betydelser, eller möjligtvis måste realiseras i samma syntaktiska domän. Jag lämnar detta till framtida forskning.

Det är dock inte uppenbart att det rör sig om två lexikalt skilda grupper av adverb. Engdahl (1998), B&H och Julien observerar alla att verbet kan ha tryck efter preverbalt *bara*. Det är möjligt att *bara* i dessa fall också endast modifierar den lexikala kärnan, vilket i så fall skulle förklara varför t.ex. hjalpverbet ha

4. Det bör nämnas att mittfältsadverbet *alltid* är något markerat i (36). Ett adverbial som *varje gång* är klart bättre, och detta adverbial behöver inte stå i mittfältet, utan står direkt före den fras det modifierar, som i *Han nästan svimmade varje gång han såg blod på film*. Partikelverbet *tuppa av* fungerar också bra med *varje gång*: *Han nästan tuppade av varje gång han såg blod på film*. Detta kan ha en strukturell förklaring, men det kan också följa ur att *alltid*, när det inte är tryckstarkt/kontrastivt, gärna prosodiskt inkorporeras i verbet.

kan stå efter preverbalt *bara* endast om *ha* står efter ett modalverb med tryck (jfr Juliens exempel 26):

- (39) *Han bara har gjort det.
 (40) Han bara MÅSTE ha gjort det.

Dock pekar det mesta på att det rör sig om två olika syntaktiska konstruktioner, men där en del av adverbena kan förekomma i båda (t.ex. *bara*) medan andra är mer restriktiva (*mer än, nästan*). I diskussionen nedan kommer jag främst att fokusera på de verbmodifierande adverbialen.

5 Komplex huvud, frasflyttning eller sen adjungering

I både B&Hs och Juliens analys adjungeras det preverbala adverbialet till verbet eller satsen efter att verbet har flyttat till sin vanliga V2 plats. B&H diskuterar inte möjligheten att adverbialet kan ha sin ursprungsposition inuti verbfrasen (och inget i deras analys är oförenligt med detta), men Julien argumenterar emot en flytt av verb tillsammans med adverbial utifrån exempel som (41-42) nedan (jfr Juliens exempel 31a-b):

- (41) Jag tror att de rätt och slätt aldrig gjorde något nytt försök.
 (42) De rätt och slätt gjorde aldrig något nytt försök.

I (42) står adverbialet *rätt och slätt* preverbalt, medan verb och adverbial åtskiljs av adverbet *aldrig* i (41). Det kan dock inte uteslutas att *rätt och slätt* modifierar adverbet *aldrig* i (41), och att (41) därför inte ska ses som den underliggande ordföljden till (42). Det är uppenbart att *rätt och slätt* direkt kan modifiera ett adverb, som i t.ex. (43):

- (43) [Rätt och slätt ALDRIG] gör han läxan.

Det är därför svårt att utifrån rent syntaktiska argument utesluta att verb och adverbial flyttar tillsammans. Rent intuitivt vekar det mer rimligt att ett adverbial som *mer än* adjungeras redan i en basposition. Ta t.ex. (44-45), där *mer än* modifierar ett subjekt till ett icke-ackusativt verb. Vi kan antingen anta att adjungeringen sker efter att subjektet flyttar till den satsinitiala positionen (44), men mer standard är att anta att adjungeringen sker innan flytt (45):

- (44) [Mer än [hälften av kunderna]_i] försvann_j [vP t_j t_i under det senaste halvåret].
- (45) [Mer än hälften av kunderna]_i försvann_j [vP t_j t_i under det senaste halvåret].

Eftersom *mer än* inte modifierar satsen i sig, utan snarare det lexikala innehållet i den följande kvantifieraren, så verkar det rimligt att anta att adverbialet adjungeras redan i verbfrasen. Dock, semantiska test för räckvidd och rekonstruering krävs för att vi verkligen ska vara säkra på den exakta adjungeringsplatsen i (44-45), något som ligger utanför utrymmet till denna tåt.⁵ Om vi antar att adjungering innan flytt är den korrekta analysen (dvs 45), så bör detta vara den korrekta analysen för preverbalt *mer än* också, alltså (47) snarare än (46):

- (46) Kundantalet [mer än [halverades]_i] [vP t_j under det senaste halvåret].
- (47) Kundantalet [mer än halverades]_i [vP t_j under det senaste halvåret].

Än en gång är det värt att poängtera här att det krävs en noggrann undersökning av de preverbala adverbialens räckvidd innan vi säkert kan sluta oss till den korrekta analysen.

För att få en bättre förståelse för de preverbala adverbialens syntax är det rimligt att jämföra de skandinaviska språken med västgermanska V2-språk (här, tyskan och holländskan). Som B&H observerar, så finns inte motsvarande konstruktioner i tyskan. I detta sammanhang är det då relevant att titta på västgermanska motsvarigheter till adverbial som *mer än*, som måste stå direkt före det modifierade elementet (*så gott som* uppträder också på detta sätt). Tyskans *mehr*

-
5. Det är inte helt lätt att bedöma vilka tolkningar som är möjliga för en mening som (i) *Mer än en tredjedel av kunderna försvann inte under det senaste halvåret*, och också om det finns ytterligare möjliga läsningar av en mening med subjektet efter negation: (ii) *Under det senaste halvåret försvann inte mer än en tredjedel av kunderna*. Ett problem med bedömningen här är att det inte bara finns två läsningar (negation över eller under subjekt), utan också en tredje där negationen direkt modifierar *mer än*: (iii) [*inte mer än* [en tredjedel av kunderna], där *inte mer än* betyder ungefär *bara/endast*. Jämför följande meningar, som alla har olika läsningar (flera läsningar möjliga i vissa fall):

- (iv) Mer än en tredjedel av personalen kom inte på festen (mer > inte)
 (v) Han sa att det inte kom mer än en tredjedel av personalen... (inte > mer)
 (vi) Inte mer än en tredjedel av personalen kom på festen (endast en tredjedel)

Liknande problem verkar uppstå med preverbalt *mer än*. Jag lämnar detta till senare forskning.

als (“mer än”) diskuteras i Haider (1997). Haider observerar att *mehr als* i förbindelse med verb uppträder som vissa komplexa verbmodifierande partiklar/prefix: de kan stå i verbfrasen så länge verbet står där, men så fort verbet flyttar finns det inget ställe att placera partiklarna/prefixen, och satsen blir ogrammatisk (se vidare Vikner 2001, 2005 och Svenonius 2017 för diskussion av så kallade “immobila verb”⁶). Exempelen nedan visar detta mönster för *meer dan* (“mer än”) i holländskan. *Meer dan* kan modifiera verbet så länge det står i vP’n (komplexa tempusformer och bisatser) (48), men när verbet flyttar kan det varken stå mellan subjekt och verb (49), satsinitialt (50) eller i verbfrasen (51) (exempel från Maud Westendorp, p.c.):

- (48) Google heeft het aantal bezoekers *meer dan* verdubbeld.
 Google har det antal besökare mer än fördubblat
 “Google har mer än fördubblat antalet besökare.”
- (49) Google (**meer dan*) verdubbelde het aantal bezoekers.
 Google mer än fördubblade det antal besökare
- (50) **Meer dan* verdubbelde Google het aantal bezoekers.
- (51) *Google verdubbelde het aantal bezoekers *meer dan*.
- (52) #Google verdubbelde *meer dan* het aantal bezoeker. (irrelevant läsning:
 google fördubblade något annat utöver antalet besökare.

Det finns minst tre möjliga förklaringar till frånvaron av preverbala adverbial i V2-språken med OV. Om vi utgår från Brandtler & Håkansson (2017) och antar att V3 uppstår genom sen adjungering av ett adverbialt huvud till ett verb i V2 ställning, så måste vi anta att tyskan och holländskan helt enkelt saknar verbmodifierande adverbial som har huvud-status – det är helt enkelt en lexikal lucka. Med tanke på tyskans och holländskans motsvarigheter till “mer än” och “så gott som” (“so gut wie”/“zo goed als”) uppträder på samma sätt som de skandinaviska motsvarigheterna (med undantag för just verbflytt), så låter detta inte som en trolig analys.

6. Vikner diskuterar frågan varför det finns immobila verb i västgermanskans men inte i skandinaviskans, och konkluderar att detta beror på ordföljden i verbfrasen: partikel-verb i västgermanskans och verb-partikel i skandinaviskans. Denna slutsats är dock problematisk när V3-adverbialen *mer än* och *så gått som* kommer in i bilden. VP-ordföljden i både språkgrupperna är adverbial-verb, men trots det är adverbial-verb-sammansättningen immobil i västgermanskans, men inte i skandinaviskans.

Om vi istället följer Juliens förslag och antar att V3 ordföljd är ett resultat av ett adverb i ForceP i en kontext där topikfrasen också är fylld, så måste vi istället anta att tyskan och nederländskan saknar en ForceP mellan det finita verbet och topikfrasen, eller att det finns andra restriktioner på när både TopP och ForceP kan vara fyllda. Detta är också problematiskt när vi ser på meningar som (50). Adverbial kan stå i första position i holländskan (se Holmberg 2013). *Mer än* kan också ha en kontrastiv läsning, vilket pragmatiskt sett borde underlätta placering i fundamentet, men detta är fortfarande inte möjligt, varken i skandinaviskan eller tyskan/holländskan (ex. *Jag tror inte att de lyckades fördubbla vinsten i fjor – Jo, de MER än fördubblade vinsten i fjor*, jfr, **Jo, MER än fördubblade de vinsten i fjor*).

Den tredje möjligheten är att skillnaden ligger i själva verbflytten. Om vi utgår från att de verbmodifierande adverbialen (*nästan, mer än, så gott som*) adjungeras till verbet i vP'n, så skulle man i princip kunna anta att det som flyttar i fastlandsskandinaviskan är det maximala prosodiska ordet som verbet ingår i. Detta är dock problematiskt när det kommer till partikelverb: verbet flyttar inte tillsammans med partikeln utan lämnar partikeln i verbfrasen, trots att verbet och partikeln utgör ett maximalt prosodiskt ord:

(53) Kalle brukar alltid \sqrt{P} [tuppa AV] när han kommer hem.

(54) Kalle tappar; alltid \sqrt{P} [t_j AV] när han kommer hem.

(55) Nu för tiden tappar Kalle alltid \sqrt{P} [t_j AV]när han kommer hem.

Detta förslag kan möjligtvis modifieras, så att det bara gäller maximala prosodiska ord där verbet är betonat. Detta är dock också problematiskt i østnorskan och trøndersk där verb + partikel bildar en prosodisk enhet med huvudbetoning på verbet (se Kristoffersen 2000), liknande en vanlig sammansättning. Sammansättningsaccenten bryts dock upp så fort ett accentuerat ord står mellan verb och partikel. Partikeln kan inte heller flytta över ett subjekt (58) eller ett satsadverbial.⁷

(56) Kalle (GA_i \sqrt{P} [t_j bort) boka i går]

(57) I går ga_i Kalle \sqrt{P} [t_i bort boka]

7. Det verkar dock som att yngre talare av trøndersk har utvecklat ett system där partikel flyttar tillsammans med verb, som i följande exempel (observerade av Hanne Siri Sund från ungdomars spontantal): *Og da kjørt inn han i en sånn strømboks; I dag datt av en stor bit av skjermen*. Många tack till Hanne Siri Sund och Jan Terje Faarlund som gjorde mig uppmärksam på dessa exempel.

(58) *I går (GA bort)_i Kalle _{VP}[*t_i* boka]

Exempel (56) visar klart att det maximala prosodiska order *GA bort* måste bildas postsyntaktiskt, i kontexter där verb och partikel står bredvid varandra. Det faktum att preverbalt adverbial och verb bildar ett prosodiskt ord kan alltså inte i sig förklara varför de flyttar tillsammans.

Ett mer troligt alternativ är att V2 är ett resultat av frasflyttning, som i Müller (2004), Nilsen (2003) och Wiklund et al. (2007). I dessa analyser töms först verbfrasen på objekt och andra verbkomplement (inklusive partiklar). Därefter flyttar verbfrasen till en specificerare i antingen T- eller C-domänen. Jag ska i denna tåt inte gå in på fördelar och problem med en frasflyttanalys, utan bara konstatera att denna typ av analys gör rätt förutsägelse för distributionen av verbmodifierande preverbala adverbial. Mest uppenbart förklarar det varför adverbialen bara står i CP'n när verbet också flyttat dit. Vidare slipper vi frågan om huruvida de preverbala adverbialen är huvuden eller fraser. För att förklara skillnaden mellan skandinaviskan och västgermanska OV-språk kan man anta att V2 i västgermanskan faktiskt består av huvudflytt, i motsats till skandinaviskan. Stöd för att V2 i skandinaviskan är resultatet av frasflytt, medan det i tyskan och holländskan är resultatet av huvudflytt, kan man finna i skillnader i objektsskifte och "scrambling": skandinaviskans objektsskifte är helt beroende av verbflytt, vilket kan förklaras utifrån en frasflyttanalys (Nilsen 2003, Wiklund et al. 2007), medan objekt flyttar helt oberoende av verbflytt i OV språken.

5 Avslutande kommentarer

Det är många aspekter av analysen av de preverbala adverbialen som jag inte har haft utrymme att diskutera i denna tåt. Det är värt att nämna några av dessa i avslutningen. För det första är det fortfarande oklart vilken roll de prosodiska egenskaperna hos de preverbala adverbialen spelar i V3-ordföljden. Är V3 möjligt på grund av att adverbialen inte är maximala prosodiska ord? Detta är förmodligen inte fallet, då t.ex. trycksvaga pronomen kan stå satsinitialt, och då aldrig tillsammans med andra fraser (**Igår han kom inte på träningen*). Vidare, som vi såg ovan får vi V3-ordföljd med accentuerade adverbial också (27-30). Den prosodiska enheten mellan adverbial och verb verkar snarare vara ett resultat av en lexikalt sett nära relation mellan de två elementen, liknande relationen mellan verb och partiklar, och verb och komplement i lexikaliserade verbfraser (t.ex. *tappa hakan*). Det är dock värt att titta närmare på möjlig variation inom de skandinaviska språken här, och se om preverbala adverbial är

ovanligare i språk som saknar högerbetonade maximala prosodiska ord (finlandssvenskan kan vara en lämplig kandidat här, se Kuronen 2000). Engdahl (1998) antyder att tryckstarka preverbala adverbial saknas i danskan, och liknande tendenser verkar finnas i isländskan (Sigridur Björnsdottir, p.c.). Vissa norska dialekter, t.ex. trøndersk, har mer vänsterbetonade än högerbetonade maximala prosodiska ord (partikelverb, adjektivinkorporering, artnamn), vilket i princip skulle kunna leda till att de prosodiska mönster som pekats ut ovan inte gäller här.

En annan punkt som är värd att titta på är vad som egentligen händer när de preverbala adverbialen står först i satsen. Tolkas satsen då som en verbinitial sats, dvs en ja/nej-fråga (eller i svenskan, en imperativ)? Det verkar som satser med klart verbmodifierande adverbial kan tolkas som ja/nej frågor (59), medan detta är helt omöjligt för vanliga satsadverbial (60), och markerat för accentuerade preverbala adverbial (61). Viss kontext krävs dock för att få den rätta tolkningen:

- (59) De sa att han nästan svimmade när han såg resultatet.
Vad är det du säger – *Nästan svimmade han när han såg resultatet??!*
- (60) De sa att han förmodligen svimmade när han såg resultatet.
Vad är det du säger – **Förmodligen svimmade han när han såg resultatet??!*
- (61) De säger att Kalle gör allt möjligt konstigt nu för tiden. Han till och med glömde skorna hemma igår.
Vad är det du säger – *??Till och med glömde han skorna hemma igår??!*

En noggrannare undersökning av de olika preverbala adverbialen i fundamentlösa satser bör kunna avslöja en hel del om förhållandet mellan satstyp och ordföljd.

Jag hoppas att jag i denna lilla tåt har lyckats visa NLTs läsare att preverbala adverbial är ett fenomen som vi fortfarande vet väldigt lite om, och att mer systematiska studier av dessa adverbial, i samtliga V2-språk, kan avslöja en hel del om V2 i allmänhet, förhållandet mellan prosodi och syntax, och gränserna för tvärspråklig variation.

Referenser

- Borin, Lars, Markus Forsberg och Johan Roxendal. 2012. Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken. *Proceedings of LREC 2012*. Istanbul: ELRA, 474–478.
- Brandtler, Johan & David Håkansson. 2017. V2 eller V3? Om preverbal placering av adverbial i svenskan. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 35, 11–26.
- Egerland, Verner. 1998. On verb-second violations in Swedish and the hierarchical ordering of adverbs. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 61, 1–22.
- Eide, Kristin Melum. 2011. Norwegian (non-V2) declaratives, resumptive elements, and the Wackernagel position. *Nordic Journal of Linguistics* 34, 179–213.
- Engdahl, Elisabet. 1998. Inte bara V2. Handout från grammatik i fokus 1998, Göteborgs universitet.
- Haider, Hubert. 1997. Projective economy. On the minimal functional structure of the German clause. I Werner Abraham og Elly van Gelderen (red.). *German: syntactic problems – problematic syntax*. Tübingen: Niemeyer, 83–103.
- Holmberg, Anders. 2013. Verb second. I Tibor Kiss & Artemis Alexiadou (red.) *Syntax – Theory and Analysis: An International Handbook*. Berlin: Walter de Gruyter, 342–382.
- Julien, Marit. 2015. The force of V2 revisited. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 18, 139–181.
- Julien, Marit. 2018. Om preverbale adverbialer. *Norsk lingvistisk tidsskrift* 36 (1).
- Kuronen, Mikko. 2000. Uttalet av partikelverb i finlandssvenska och sverigesvenska. I K. Keski Raasakka & P. Söderholm (red.): *Svenskan i Finland* 5, 94–102. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Kristoffersen, Gjert. 2000. *The Phonology of Norwegian*. Oxford: Oxford University Press.
- Müller, Gereon 2004 Verb-second as vP-first. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 7, 179–234.
- Myrberg, Sara & Tomas Riad. 2015, The prosodic hierarchy of Swedish. *Nordic Journal of Linguistics* 38 (2), 115–147.
- Nilsen, Øystein. 2003. Eliminating positions. Doktoravhandling, Utrecht universitet.
- Rizzi, Luigi. 1997. The Fine Structure of the Left Periphery. I Haegeman, L. (red.). *Elements of Grammar*. Amsterdam: Kluwer, 281–337.

- Svenonius, Peter. 2016. Syntactic word formation without movement. Ms., University of Tromsø.
- Svensson, Gudrun. 2009. *Diskurspartiklar hos ungdomar i mångspråkiga miljöer i Malmö*. Doktorsavhandling, Lunds universitet.
- Vikner, Sten: 2001, *Verb Movement Variation in Germanic and Optimality Theory*, Habilitationsskrift, University of Tübingen.
- Vikner, Sten. 2005. Immobile Complex Verbs in Germanic. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 8 (1–2), 83–115.
- Wijk-Andersson, Elsie (1991) *Bara i fokus*. Skrifter utgivna av institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 27.
- Wiklund, Anna-Lena, Gunnar H. Hrafnbjargarsson, Thorbjörg Hróarsdóttir, Kristine Bentzen 2007 Rethinking Scandinavian verb movement. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 10, 203–233.

Summary

This squib comments on and expands the discussion about so-called pre-verbal adverbials in two previous articles in NLT: Brandtler & Håkansson (2017) and Julien (2018). I try to identify the semantic, syntactic and prosodic properties of preverbal adverbials that every successful analysis of the phenomenon must take into consideration. Two conclusions emerge from my short investigation: (1) the group of preverbal adverbials is not necessarily a uniform class, but rather splits up into a class of clear verb modifying adverbials, and a smaller subgroup of clause modifying adverbials, and (2); The V3 word sequence is most likely to occur as a result of phrasal movement (see, for example, Nilsen 2003 and Wiklund et al. 2007), where the adverbial and verb form a unit in the verb phrase prior to movement to “V2” position, at least in the cases of the clearly verb-modifying adverbials.

Björn Lundquist
UiT Norges Arktiske Universitet
Institutt for språk og kultur
9019 Tromsø
bjorn.lundquist@uit.no